

Verbinden gezondheid & ruimte

Annette Duivenvoorden
Projectleider Platform31

Opbouw

- Stellingen
  - Thema gezondheid & ruimte
  - Inventaris- en boodschappenlijst
  - Drie strategieën: gezondheid een plek in ruimtelijke ontwikkeling
  - Handelingsperspectief: Wie, hoe en wat
-

Stellingen

Zonder omgevingswet ondernemen wij geen stappen op gezondheid in het fysieke domein

---

Stellingen

Het geld zit tegenwoordig in het sociale domein, nu pas wordt samenwerking interessant

Stellingen

Ruimte zijn 'hakkers' (hakken de knoop door), sociaal zijn praters (blijven maar overleggen)

Stellingen

Mensen zijn verantwoordelijk voor hun eigen gezondheid

Wat versta je onder gezondheid?

- Fijnstof / luchtkwaliteit
- Geluid
- Externe veiligheid
- (Intensieve) veehouderij
- Groen / groene daken
- Invloed natuur
- Leefbaarheid
- Eenzaamheid / ontmoeting
- Sociale cohesie
- Burgerparticipatie
- Voldoende ziekenhuiszorg
- Lage sociale economische status
- Gezondheidsverschillen
- Obesitas
- Slaapverstoring
- Cumulatie gezondheidsaspecten
- Stimuleren bewegen
- Preventie (kinderen)
- Geestelijke en fysieke gezondheid
- Fysieke beperkingen
- Ervaren gezondheid
- Bodemkwaliteit

Steden vragen Rijk om extra regels tegen luchtvervuiling

Luchtverontreiniging Staatssecretaris Dijksma moet van de rechter per direct met plannen komen om luchtverontreiniging tegen te gaan. De grote steden kunnen niet wachten.

✎ Jos Verlaan © 21 september 2017

Zorgt druk verkeer inderdaad voor een grotere kans op dementie?

Dat je van het wonen langs een drukke weg dement kan worden, was deze week groot nieuws. Hoe erg is het?

✦ Wim Köhler © 5 januari 2017

Nieuw advies over sport en bewegen na Brits onderzoek, nuanceert eerdere aanbevelingen van WHO

Activiteiten in oplopende volgorde van Inspanning

Rustig zitten

Lichte Inspanning

Matig Intensief bewegen

Intensief sporten

WHO: 5x per week 30 minuten **matig intensief bewegen** of 75 minuten **intensief sporten**

Brits onderzoek: 1x per week 150 minuten **matig intensief bewegen** of 1x per week 75 minuten **intensief sporten** is ook goed NRC:100117 / SG, EvG / Bron: Medicine & Sciences in Sports & Exercise, Shattuck

SPORTEN

Druk? Sport dan in het weekend

Vijf dagen per week een half uur sporten, adviseerde de WHO. Maar één of twee keer

niet net zo goed? Praktisch gezegd: volstaat het om alleen in het weekend een- of tweemaal te sporten?

veel voegt het niet meer toe. Behalve natuurlijk dat prettig ontspannen en voldane gevoel. Drie uur stevig week-endwandelen heeft hetzelfde effect

of, en zo ja waaraan die mensen overleden. Dat laatste overkwam 8.802 deelnemers in die jaren.

Ritna tweedevle van die Ennolse en

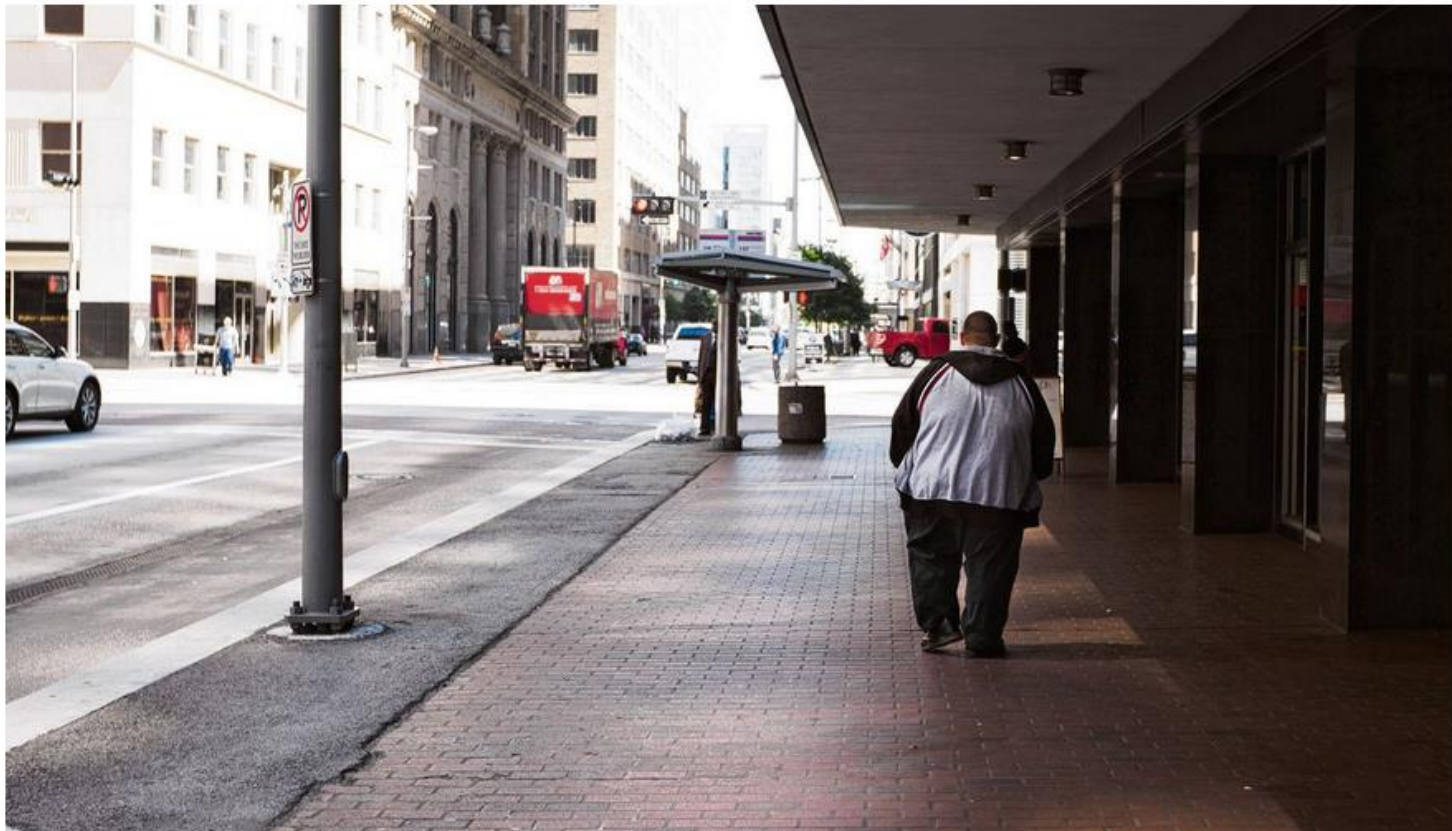
heid van zitten. Want weekendsporten verlaagt de kans op een vroege dood dan wel met 30 procent, maar wielrenners die zit heeft 40 tot 60

Obesitas en armoede eisen tol in de VS

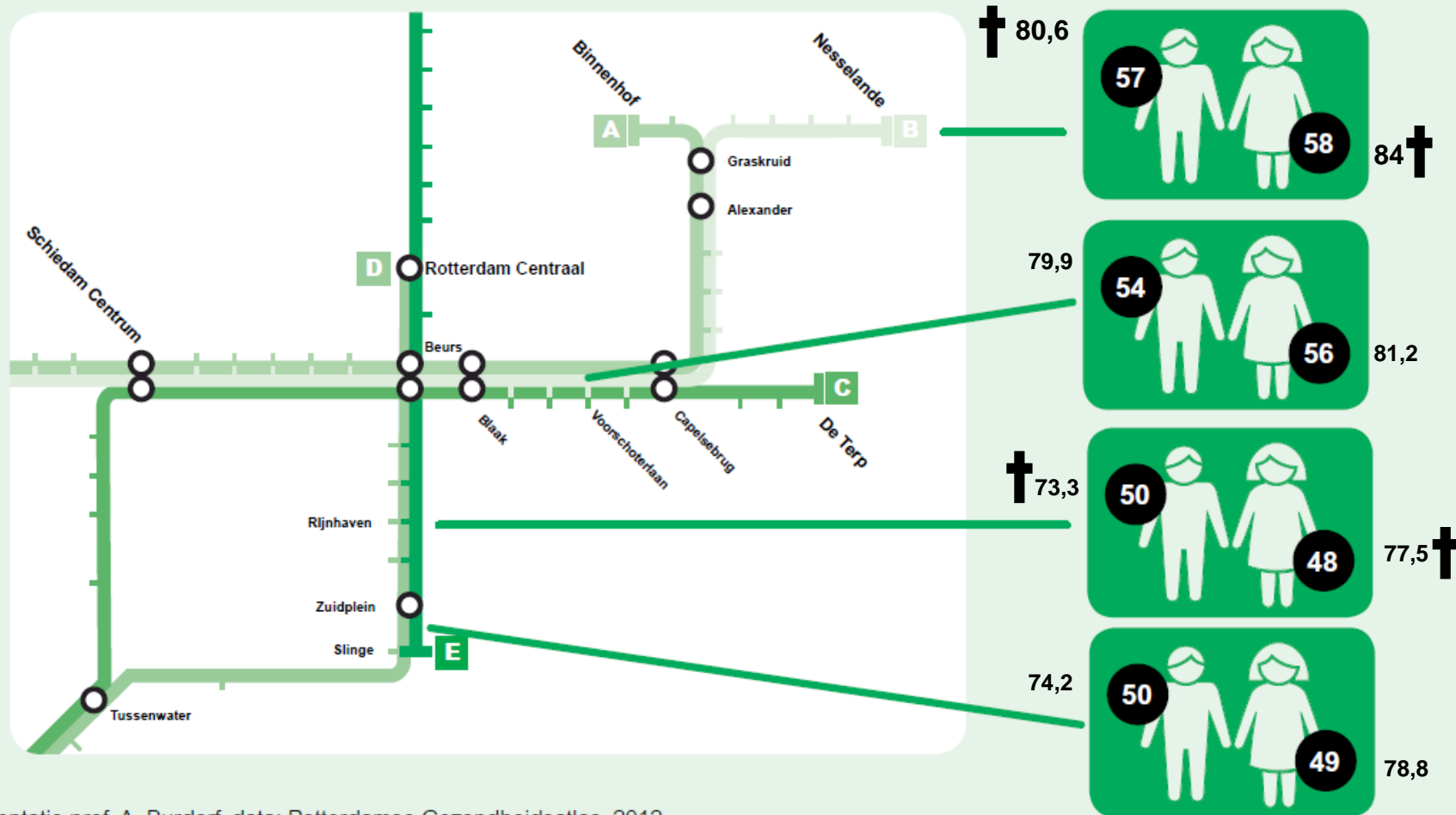
Volksgezondheid

De levensverwachting van Amerikanen is vorig jaar licht gedaald, voor het eerst sinds 1993. Obesitas en armoede zijn boosdoeners.

✍ Sander Voormolen 🕒 9 december 2016

Figuur 2 Een ritje met de metro: de verschillen in gezonde levensverwachting binnen Rotterdam zijn groot.

Bron: naar presentatie prof. A. Burdorf, data: Rotterdamse Gezondheidsatlas, 2012

Overvecht en Utrecht

Onderwerp	Overvecht	Utrecht
Levensverwachting	77,8	79,6
Goed ervaren gezondheid	59,7	67,3
Onvoldoende sociale cohesie	63%	40%
Eenzaamheid	51%	35%
Overgewicht/obesitas	49%	38%
m2 gebruiksgroen per 1.000 inwoners	6.089	4.575
Ontevreden over woonomgeving	25%	13%
Ervaren geluidshinder wegverkeer	17%	14%
Ervaren geluidshinder burens	11%	7%

Maatschappelijke doelen van de omgevingswet

Decentraal tenzij
Ja mits
Vertrouwen
Loslaten

Artikel 1.3 (maatschappelijke doelen van de wet)

Deze wet is, met het oog op duurzame ontwikkeling, de bewoonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu, gericht op het in onderlinge samenhang:

- a. bereiken en in stand houden van een **veilige en gezonde** fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit, en
- b. doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften.

Verbeterdoelen van de Omgevingswet

Versnellen en verbeteren
besluitvorming

Samenhangende benadering beleid, besluitvorming en regelgeving

Bestuurlijke **afwegingsruimte**

Inzichtelijkheid, voorspelbaarheid en gebruiksgemak

Memorie van Toelichting over gezondheid

- 4 factoren gezondheid: erfelijkheid, leefstijl, gezondheidszorg en leefmilieu
  - Integrale benadering
  - Normen borgen basisniveau
  - (Nog) niet genormeerde gezondheidsaspecten
  - Betrekken bij afweging, integrale benadering
  - Adviserende rol GGD
-

Gezonde leefomgeving, gezonde mensen

De grote opgaven op het gebied van leefomgeving en gezondheid:

- de impact van milieufactoren op de gezondheid (>99% gezondheidsschade onder de norm)
- de invloed van de fysieke omgeving op (on)gezond gedrag, psychische gezondheid en deelname aan de samenleving
- een gezonde leefomgeving duurzaam houden

Typologieën van een gezonde stad

De Basis op Orde

De SCHONE Stad

milieu, geluid, geur, fijnstof

De VEILIGE Stad

groepsrisico, verkeers-, sociale- en objectieve veiligheid

De KLIMAATADAPTIEVE Stad

waterveiligheid, hittestress, droogte

Structuur & Inrichting van de stad

De BEWEGINGSVOLLE Stad

bewegen, sporten en recreëren

De MOBIELE Stad

langzaam verkeer = duurzame mobiliteit

De GROENE Stad

groen, water, landschap & natuur

Ketens & Systemen in de stad

De ENERGIE- & AFVALRIJKE Stad

regionale energieketens (energietransitie)

De VOEDINGSRIJKE Stad

regionale voedselketens, stadslandbouw

Gebruik & Beleving in de stad

De ECONOMISCHE Stad

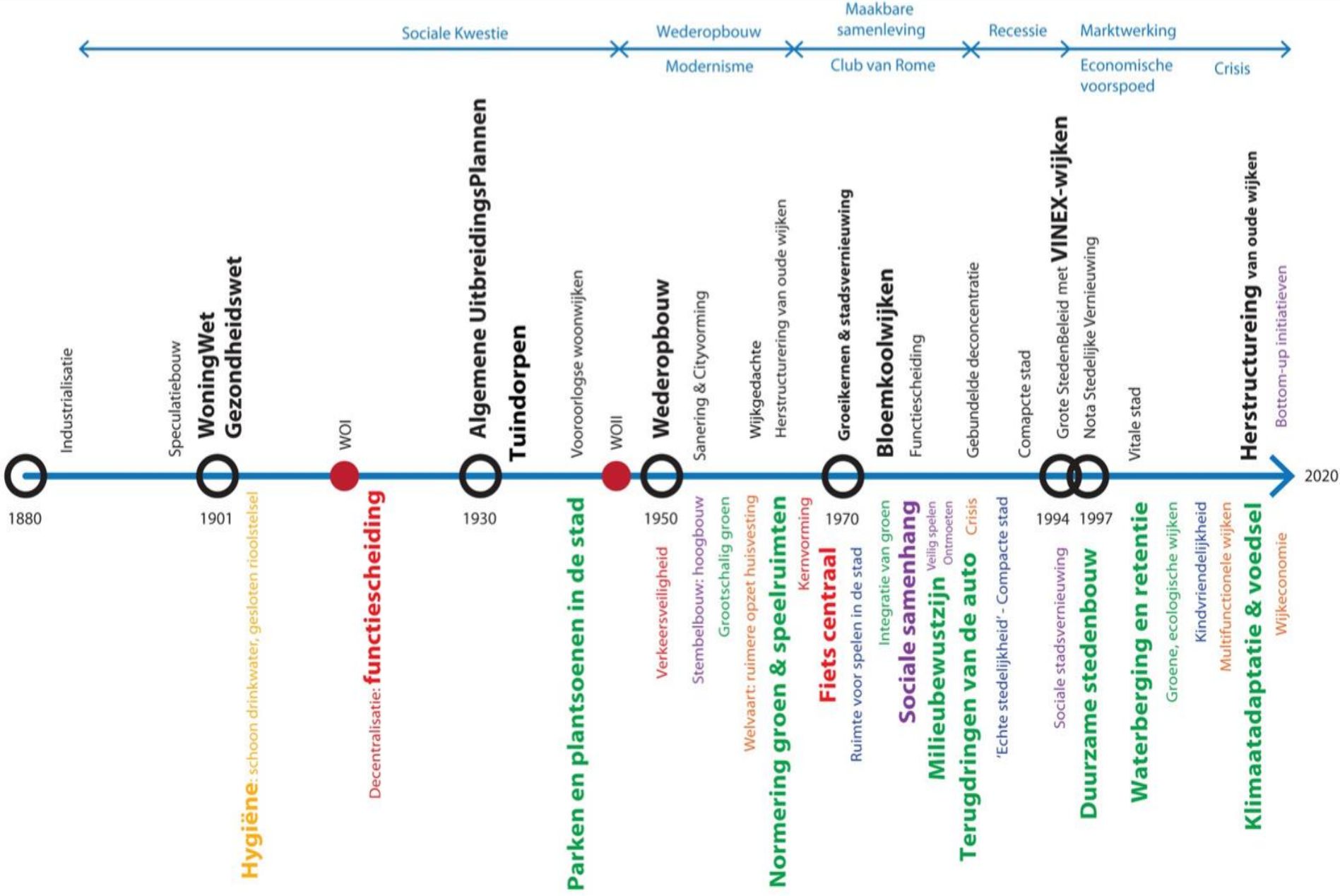

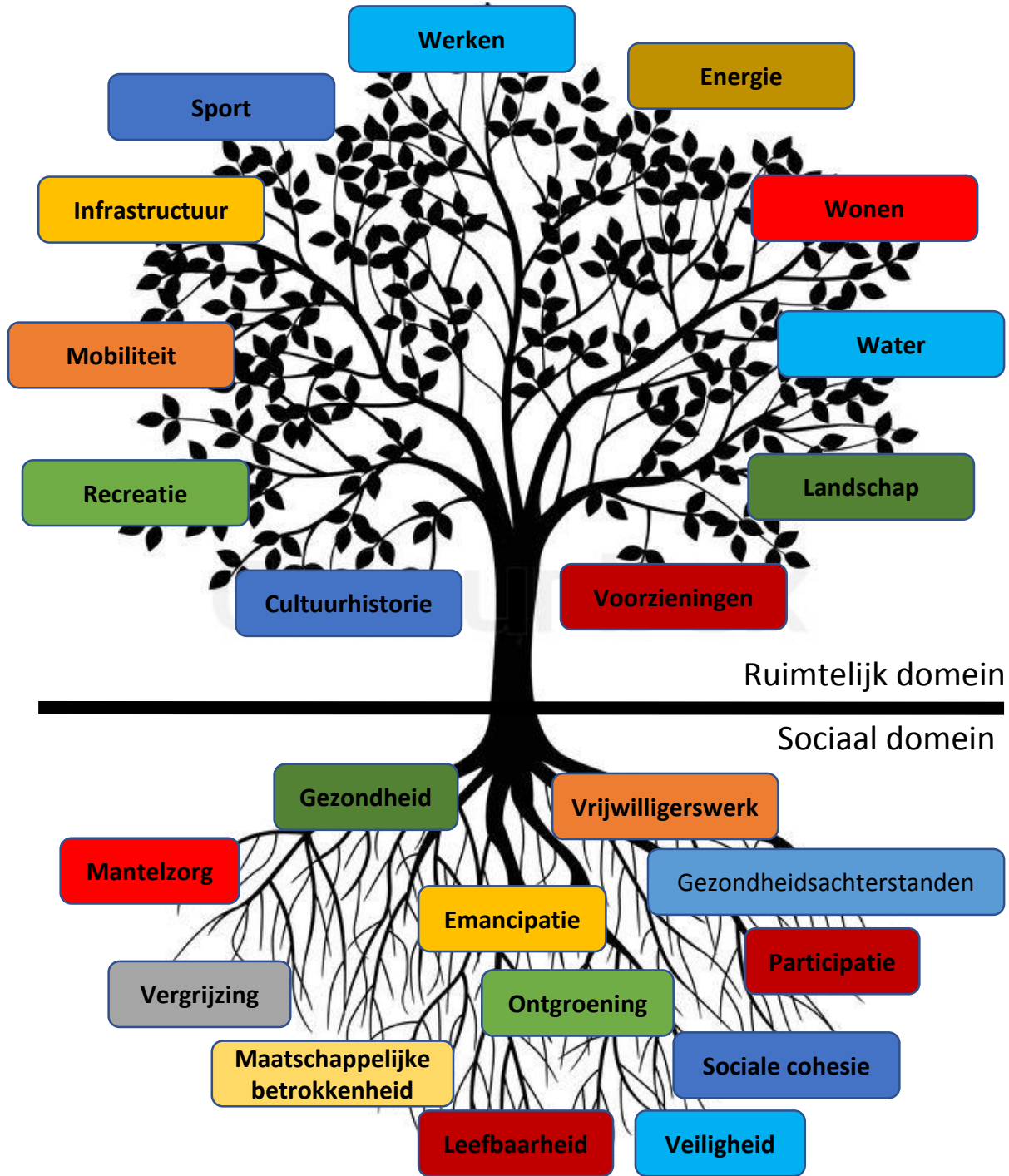
economie in de stad, wijkeconomie

De SOCIALE Stad

sociale participatie

Eerst verkering, dan pas trouwen

- Urgenties: Gezondheid in de omgevingswet & sociaal economische gezondheidsverschillen
- Handelingsperspectief op inhoud & proces:
Agenderen – visieontwikkeling – planvorming – uitvoering

Inventarislijst

Sociaal

- Kennis sociaal domein/gezondheid
- Netwerk
- Data/wijkprofielen: wat speelt er?
- Toegang bewoners/buurt/jongeren (samenleving)
- Wijkgericht werken (schoon, heel, veilig)
- Buurtbudgetten
- Geld: slimme combinaties, effectief organiseren, meebetalen
- Nudging

Ruimte

- Omgevingswet
- Dynamiek in gebouwde omgeving
- Ruimte en een (beetje) maakbaarheid hiervan
- Breder veld: recreatie, natuur
- Ervaring met integraal werken/denken (vergelijk water)
- Open houding (gewend om met andere velden te werken) en afwegen van belangen
- Creativiteit en beelden
- Netwerk/wethouder
- Lijnen naar bewoners (geheel eigen participatie platform)
- Grondexploitatie (€)
- Data

Boodschappenlijst

Sociaal

- Omgevingswet: een plek aan tafel
- Samen eigenaar (geen stakeholder)
- Nu: bij samenwerking hele losse elementen, erg ad hoc (m2 nodig, 'hier' iets op bedenken)
- Woordenboek
- Levensloopbestendige en levendige wijk
- Buurtgroen (wederkerigheid)
- Bijdrage aan welbevinden
- 'Eerst de mensen, dan de regels': bankje, moestuin
- Differentiatie op stadsniveau of buurtniveau: inbreng bewoners
- Al doende ontdekken/ontwikkelen (samenwerken)

Ruimte

- Duiding en definitie: wat is gezondheid
- Inzicht in opgaven
- Urgentie
- Politiek commitment
- Lange termijn visie
- Inzicht in organisatie
- Netwerk
- Onderbouwing voor keuze (bijv. mbt. groen)
- Harde data (breedte)
- Beter benutten €
- Open houding
- Meelopen (kennisoverdracht)

Urgentie: Slim schakelen tussen ruimte en gezondheid

Drie strategieën: gezondheid in ruimtelijke planontwikkeling

1. Gezondheid staat centraal
  2. Één gezondheidsthema voorop
  3. Het meekoppelen van gezondheid aan een actueel ruimtelijk thema
-

1. Gezondheid staat centraal

Utrecht: Bouwen aan een gezonde toekomst, ruimtelijke ontwikkeling sluit aan

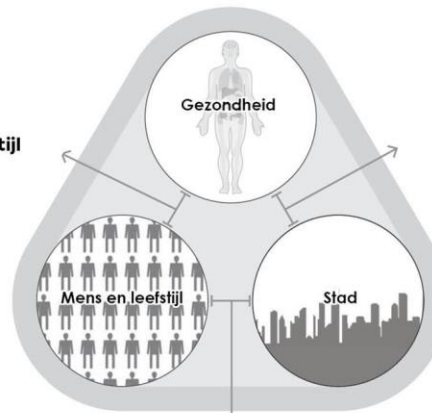

IMPLEMENTATIE

geboden gezonde leefstijl

1. Beweeg meer
2. Adem schone lucht
3. Eet en drink gezond
4. Kom voldoende in de zon
5. Verminder stress

- verbetering gezondheid door:
- verbetering van kennis
  - verandering van gedrag

context omgeving & milieu

- geluid
- luchtvervuiling
- vies water
- fysiek gevaar

- bescherming van gezondheid door:
- gezond beleid
  - wetten en richtlijnen

ruimtelijke regels

- gezond verplaatsen door de stad
- publieke ruimte inrichten voor beweging, recreëren, ontmoeten, sporten
- synergie tussen publieke en private ruimte (werk, school, zorg, voorziening)
- gezonde basisvoorzieningen (drinkwater, zorg, informatie, voeding)

Gezonde stad

Verbetering luchtkwaliteit

Dit gebeurt er in de stad:

Milieuzone

Pijler: Gezonde stad

We vangen stadsbreed de groei op met aandacht voor:

- Alle mensen, ook zij die geen beroep doen op reguliere zorg
- Een aantrekkelijke leefomgeving met pleinen en parken
- Goede bereikbaarheid waar fiets, voetganger en OV centraal staan
- Een duurzame economie waarbij groei, concurrentiekracht en milieu samengaan
- Een structurele impuls van de werkgelegenheid op alle niveaus

Thema: Gezonde leefomgeving

Een leefomgeving, waarin inwoners zich prettig en veilig voelen en het makkelijk is gezonde keuzen te maken, vinden wij belangrijk. Ruimte om te bewegen, te spelen...

Kies een pijler

porod
SPATIALE STRATEGIE
Methodiek ontwerpend onderzoek voor de Gezonde Stad door Porod.

2. Één gezondheidsthema voorop

- Amsterdam: de bewegende stad
- Schiedam: gezonde verstedelijking | milieuoverlast verminderen
- Barneveld: luchtkwaliteit
- Staphorst: Omgevingsvisie

Amsterdam Bewegende stad

Amsterdammers uitdagen om meer te bewegen

Met de Beweeglogica, onderdeel van het programma 'Bewegende Stad', kan de stad zo ingericht worden dat Amsterdammers meer gaan bewegen. De Beweeglogica geeft 'stadsmakers' van binnen en buiten de gemeente meer houvast om bewegen op te nemen in een ontwerp of bij de herinrichting van buurten, parken, straten en pleinen. Zowel in bestaande buurten als bij nieuwbouw. Voorbeelden hiervan zijn autoluwe buurten, bredere stoepen om te spelen, meer open zwembad, voorzieningen voor outdoor sporters, alternatieve fietsroutes en gebouwen waarin trappen beter zichtbaar zijn.

Ambitie

De stad zo inrichten dat deze uitnodigt tot bewegen.

> Wat is de Bewegende Stad?

Aanleiding

Een Bewegende Stad is een gezonde en gelukkige Stad.

> Waarom de Bewegende Stad?

Beweeglogica

Amsterdammers uitnodigen tot bewegen.

> Wat is de Beweeglogica?

Bouwstenen

De belangrijkste elementen die uitnodigen tot bewegen.

> De bouwstenen

Beweegatlas

Toepassing van de Beweeglogica.

> Hoe bouwen we aan de Bewegende Stad?

Voorbeelden

Voorbeelden uit Amsterdam waarbij bewegen integraal onderdeel wordt van het ruimtelijk ontwerp.

> Amsterdamse voorbeelden

Congres

Tijdens het congres 'Amstel III in Beweging' op 22 juni onderzoeken we hoe we Amstel III zo kunnen vormgeven dat bewoners gestimuleerd worden om te bewegen.

> Congres 'Amstel III in Beweging'

Meer informatie

> Plan Amsterdam: 'Een stad die uitnodigt tot bewegen'

> Amsterdamse Beweeglogica (PDF, 7 MB)

> Aanpak Gezond Gewicht

> Inspiratieboek Beweeglogica Gebouwen (PDF, 4.8 MB)

> Inspiration book Active Des in Buildings (PDF, 4.9 MB)

> Beweegatlas Amsterdam 20

Ruimte voor de Stad

Allereerst om woningbouwlocaties die vervoersnetwerken, te ontwikkelen. L...
aanhoudende groei.

Stad in Balans

Een nieuw evenwicht tussen groei en...
hoofddoel is om Amsterdam en de m...
houden voor alle gebruikers en voor

Agenda Groen

Versterken groenstructuren in Amster...
- Stadsparken
- Klimaat en biodiversiteit
- Groen in de buurt
- Verbindingen en toegankelijk

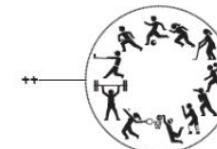
Amsterdamse Aanpak Gezond Gewicht

- 2018, de 5000 meter missie: Am...
- 2023, de halve marathon missie: Am...
- 2033, de marathon missie: Amste...
- Scholenaanpak
- Aanpak kinderen met Obesitas

Age Friendly City

- Netwerk waar Amsterdam zich bij...
friendly city werkt samen met ha...
stad waar bewoners van alle leeft

Sportaccommodatieplan

- Meer ruimte voor sport creëren.
- Wachtlijsten werken.
- Sportieve openbare ruimte (hard...
- Randvoorwaarden (veilig, schoon...
- Accommodaties intensiever gebr...

Schiedam: Gezonde verstedelijking

Ambitie: Sociale stijging

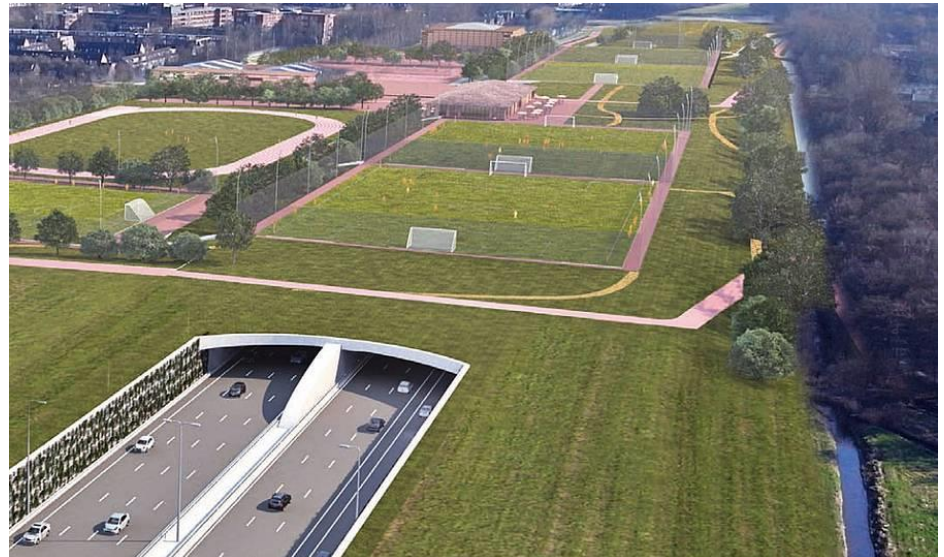
Economie: Havenontwikkeling

Identiteit

CENTRAAL
HISTORISCH
MOOI
WERK
GEZELLIG
BEREIKBAARHEID
MOLENS
GROEN
SFEER
THUIS
RUSTIG
JENEVER
MULTICULTUREEL
DICHT BIJ
ROTTERDAM

ROMMELIG
CENTRUM
PARKEERGELEGENHEID
OOSTBLOK
ARMOEDIG
SAAI
BESTUUR
ONVEILIG
OUD
LEEGSTAND
ACHTERUITGANG
BESLUITELOOS
INDUSTRIE
ALLOCHTONEN
LELIJK
WINKELS
ONDERGEWAARDEERD

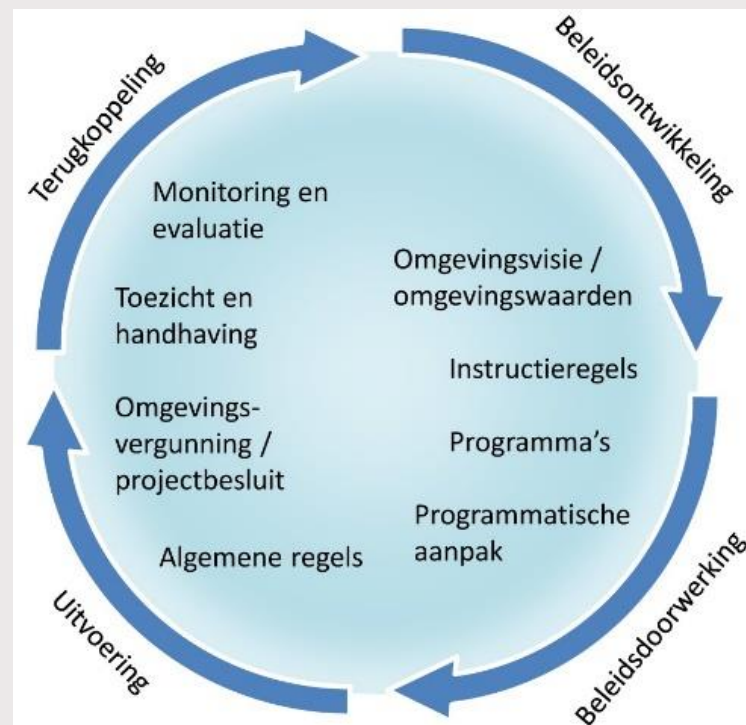
Meekoppelkans

- Nijmegen: green capital 2017: gezond & sociaal biedt programma voor ruimte
- Groenstructuur: Leidse singelparkt
- Energietransitie: verbeteren binnenklimaat

Wie, hoe en wat: handelingsperspectief voor de gemeentelijke ambtenaar

PLATFORM31

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

GEZOND IN ...
STIMULERINGSPROGRAMMA GIDS
LOKALE AANPAK GEZONDHEIDSACHTERSTANDEN

PHAROS
EXPERTISECENTRUM GEZONDHEIDSVERSCHILLEN

[www.platform31.nl/
gezondheidsruimte](http://www.platform31.nl/gezondheidsruimte)

www.platform31.nl